

LOHJA
Järvikaupunki

Lohjan kaupungin laaja hyvinvointi- kertomus

Vuosilta 2023-2025

Sisällys

1 Johdanto.....	3
1.1 Hyvinvointisuunnitelmat ja niiden seuranta.....	3
1.2 Seurannassa käytetty tilastotieto	4
2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen rakenteet.....	5
2.1 Lohjan kaupungin hyte-työn rakenteet	5
3 Vuosien 2023–2025 erityispiirteet ja tulevaisuuden haasteet	7
4 Väestö- ja perherakenne sekä elinolot Lohjalla	8
5 Ihmissuhteet	10
5.1 Aikuiset kokevat yksinäisyyttä	10
5.2 Lasten mahdollisuudet keskustella koulussa aikuisen kanssa lisääntyneet ..	10
6 Oppiminen ja työ	11
6.1 Oppiminen	11
6.2 Yläkoululaisten koulu-uupumus lisääntynyt	11
6.3 Nuorten syrjäytymiskehitys huolestuttaa	11
6.4 Työ ja työllisyys	12
6.5 Työttömyys ja työkyvyttömyys kasvusuunnassa.....	12
7 Turvallisuus	14
7.1 Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseen panostettava edelleen	14
7.2 Tapaturmat ovat lisääntyneet	15
7.3 Alle 15-vuotiaiden rikosepäilyt kasvussa	15
8 Terveys	17
8.1 Lapset liikkuvat enemmän, mutta kouluruoka jää usein väliin.....	17
8.2 Ylipaino ja lihavuus merkittävä kansanterveysongelma kaikissa ikäluokissa .	18
8.3 Raittiita nuoria enemmän kuin koskaan	18
8.4 Mielenterveyden haasteet syrjäytymisen riskitekijä.....	19
9 Osallisuus	20
9.1 Harrastaminen ja vaikutusmahdollisuudet vahvistavat osallisuutta	20
9.2 Kulttuuri kuuluu kaikille	20
10 HYTE-kerroin-indikaattorit	22
11 Tiivistelmä	23
12 Hyvinvointisuunnitelmatyön alustavat painopisteet	25
Lähteet	26

1 Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen eli tuttavallisemmin hyte-työ tarkoittaa tietoon perustuvaa ja suunnitelmallista toimintaa, jolla pyritään edistämään ihmisten terveyttä, hyvinvointia, toimintakykyä ja osallisuutta, ehkäisemään ongelmia, kuten sairauksia, syrjäytymistä ja tapaturmia sekä kaventamaan hyvinvointieroja. Käytännön tasolla kunnan hyte-työ voi olla esimerkiksi vaikuttamista väestön elinoloihin ja elinympäristöön, elintapoihin ja elämänhallintaan, osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä palvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen. Hyte-työtä voidaan kohdentaa esimerkiksi alueellisesti tai väestöryhmittäin.

Hyte-työ edellyttää laaja-alaista yhteistyötä kunnan eri toimialojen ja alueen muiden toimijoiden, kuten hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja eri viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tulee tehdä myös kunnan asukkaiden kanssa. Asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan sekä vastuu hyödyntää kunnan ja alueen muiden toimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia oman hyvinvointinsa ja terveytensä edistämiseen tai ylläpitämiseen omien voimavarojensa puitteissa.

1.1 Hyvinvointisuunnitelmat ja niiden seuranta

Lohjan kaupunkistrategian 2023–2030 arvojen, painopistealueiden ja tavoitteiden pohjalta vuosiksi 2023–2025 laaditut Laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja Lohjan liikuntaohjelma ovat ohjanneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä Lohjalla reilun kahden vuoden ajan ja Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2024–2025 reilun vuoden ajan.

Laaja hyvinvointikertomus 2023–2025 on kooste näiden suunnitelmien tavoitteiden ja tavoitteita tukevien toimenpiteiden toteutumisesta, väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilasta sekä alustavista ajatuksista vuosiksi 2026–2029 laadittavien hyvinvointisuunnitelmien painopistealueista. Hyvinvointikertomusta täydentävät Hyvinvointisuunnitelmien vuosiraportit ja tilasto-osiot vuosilta 2024 ja 2025.

Valtuustokausittain laadittavat laaja hyvinvointikertomus ja laaja hyvinvointisuunnitelma tullaan tekemään nyt ensimmäistä kertaa erillisinä asiakirjoina. Tavoitteena on, että hyvinvointikertomus luo pohjan laajan hyvinvointisuunnitelman ja sitä tukevien muiden hyvinvointisuunnitelmien valmistelulle. Hyvinvointisuunnitelmien valmistelu aloitetaan syksyn 2025 aikana Lohjan kaupunkistrategian päivitystyön rinnalla ja valmistelutyöhön osallistetaan kaupungin eri tulosyksiköitä ja sidosryhmiä.

1.2 Seurannassa käytetty tilastotieto

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden nykytilan kuvaus pohjautuu mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen väestön terveyden ja hyvinvoinnin tilastotietoa tarjoavan Sotkanetin, lasten ja nuorten koetusta terveydestä, hyvinvoinnista, elintavoista, koulunkäynnistä ja opiskelusta tietoa tarjoavan Kouluterveyskyselyn, kuntien terveydenedistämisasiivisuutta kuvaavan TEAviisarin ja Tilastokeskuksen tietoihin. Valtakunnallista tilastotietoa on täydennetty soveltuvien osin paikallisista kyselyistä saaduilla tiedoilla.

Aikuisväestön terveyden ja hyvinvoinnin tilaa kartoittavasta valtakunnallisesta Terve Suomi – tutkimuksesta saadaan tietoa hyvinvointialueittain ja väestöryhmittäin, mutta kuntatasoisesti ainoastaan maksullisella lisäotoksella, jota Lohja ei ole tilannut. Tämän vuoksi kuntakohtaista tietoa aikuisväestön terveydestä ja hyvinvoinnista on saatavilla hyvin vähän.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilaa on tarkasteltu pääasiassa vuoden 2025 Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta. Kunnan oma vuosittainen hyvinvointikysely 1.–9. luokkalaisille tuottaa jatkossa tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamiseksi kouluterveyskyselyn tuloksia täydentäen.

Osa tilastoista on koottu kuvina erilliseen Hyvinvointisuunnitelmien vuosiraportti 2025 Tilasto-osioon, jota voi tarkastella tämän hyvinvointikertomuksen kanssa rinnakkain.

LOHJA
Järvikaupunki

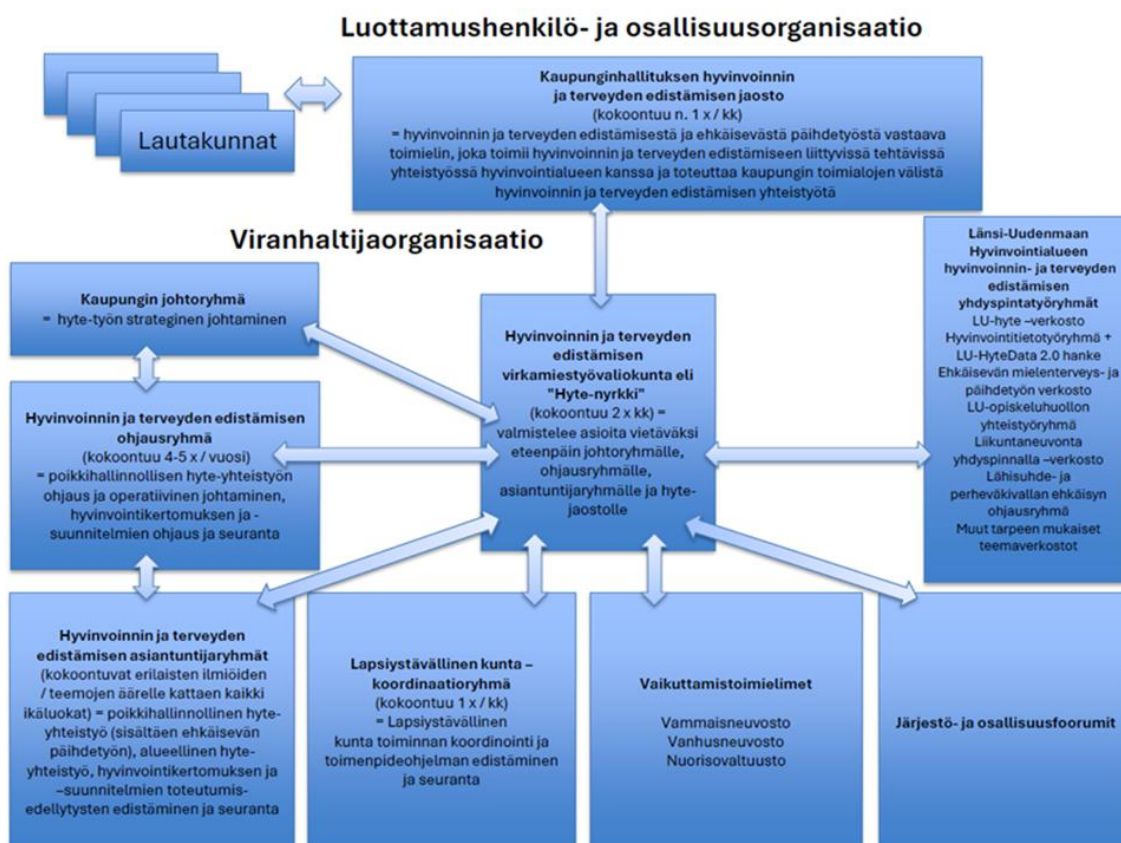
Hyvinvointisuunnitelmien vuosiraportti 2025

Tilasto-osio
Lohjan kaupunki / 2025

Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen järjestämisen vastuu siirtyi alueen kunnilta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Yhteiset asukkaat ja molempia osapuolia koskeva yhteinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen velvoite edellyttää alueen kunnilta ja hyvinvointialueelta vahvaa yhteistyötä. Vaikka hyvinvointialueen rakentumiseen liittyvät organisaatio- ja henkilöstömuutokset ovat osin hieman hidastaneet pysyvien ja toimivien yhteistyörakenteiden muodostumista, on niitä hiljalleen rakennettu ja vahvistettu. Alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattorit ja asiantuntijat tapaavat toisiaan säännöllisesti kehittämällä aktiivisesti yhteisiä toimintamalleja ja työskentelytapoja sekä tekevät yhdyspintayhteistyötä myös muiden alueen toimijoiden, kuten järjestöjen, kanssa. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa tehdään myös useissa muissa verkostoissa ja työryhmissä ja yhteistyön rakenteita kehitetään edelleen.

2.1 Lohjan kaupungin hyte-työn rakenteet

Myös Lohjan kaupungin hyte-työn rakenteita on kehitetty aktiivisesti. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja ehkäisevää päihdetyötä vastaava Kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto aloitti työnsä elokuussa 2023. Samaan aikaan työnsä aloitti myös hyte-työn monialaisesta kehittämisestä ja koordinoimisesta vastaava työryhmä, Hyte-nyrkki, johon kuuluvat kaupungin hyte-koordinaattorin lisäksi ehkäisevän päihdetyön, lasten ja nuorten hyvinvoinnin, kulttuuri- ja liikuntatoimen ja vuoden 2024 syksystä alkaen myös työllisyyspalveluiden edustus. Hyte-työn ohjauksesta ja operatiivisesta johtamisesta vastaava poikkihallinnollinen Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä on kokoontunut säännöllisesti vuoden 2024 alusta asti ja hyte-työhön liittyviä kokonaisuuksia on käyty esittelemässä usein myös hyte-työn strategisesta johtamisesta vastaavalle Kaupungin johtoryhmälle. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattorin määräaikaisesti vuoden 2022 keväästä asti täytettynä ollut tehtävä vakinaistettiin kesällä 2024.

Eri hyte-yhteistyön (sisältäen ehkäisevän päihdetyön) teemojen ja ilmiöiden ympärillä kokoontuneeseen Hyte-asiantuntijaryhmään on kutsuttu kaupungin eri toimialojen edustuksen lisäksi asiantuntijoita mm. kaupungin vaikuttamistoimielimistä, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelta, järjestöistä, seurakunnista ja alueen oppilaitoksista. Säännöllisesti syksystä 2024 alkaen on lisäksi kokoontunut poikkihallinnollinen Ikääntyneiden hyvinvointi Lohjalla – verkosto. Vanhana yhdyspintaverkostona on toimintaansa jatkanut poikkihallinnollinen Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmä. Hyte-asiantuntijat tekevät myös tiivistä yhteistyötä Nuorisovaltuuston ja Vammais- sekä Vanhusneuvoston kanssa.

Kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto on ensimmäisellä toimikaudellaan määritellyt kaupungin hyte-työn suuntaa ja tehnyt merkittäviä päätöksiä mm. järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin käyttöönottamiseksi.

3 Vuosien 2023–2025 erityispiirteet ja tulevaisuuden haasteet

Kuluneina vuosina yhteiskuntamme hiljalleen toipuesssa Covid-19-epidemian vaikutuksista väestön hyvinvointiin, terveyteen, elinoloihin ja kansantalouteen, on maailmalla ja omassa yhteiskunnassamme valitettavasti tapahtunut uusia, hyvinvointiimme merkittävästi vaikuttaneita muutoksia. Vuonna 2022 alkanut ja yhä jatkuva Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä sitä seurannut geopoliittinen murros ovat näkyneet suomalaisten arjessa monin tavoin. Tilanne on lisännyt epävarmuutta ja turvattomuuden tunnetta ja herättänyt huolta konfliktin laajenemisesta, energian ja ruoan hinnan noususta sekä omasta taloudellisesta pärjäämisestä. Inflaatio, korkojen nousu ja talouden hidastuminen ovat vaikeuttaneet monen arkea. Sosiaaliturvaan kohdistuneet leikkaukset vaikeuttavat todennäköisesti tilannetta entisestään. Samalla jatkuva uutisvirta kyberuhkista, disinformaatiosta ja ilmastokriisin kiihtymisestä on lisännyt psykologista kuormitusta ja henkistä epävarmuutta.

Sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Väestön terveys ja hyvinvointikatsaus 2025 että Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon (2024) strateginen toimintaympäristöanalyysi nostavat esiin useita samanaikaisia ja toisiinsa kytkeytyviä muutoksia, jotka muovaavat suomalaista yhteiskuntaa nyt ja tulevaisuudessa. Väestön ikääntyminen, matala syntyvyys ja alueellinen väestökato haastavat taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä sekä palvelujärjestelmien toimivuutta. Työvoimapula ja osaamistarpeiden nopea muutos korostavat tarvetta vahvistaa työ- ja toimintakykyä, osaamista ja koulutusta sekä edistää työperusteista maahanmuuttoa. Kaupungistuminen jatkuu, mutta samalla alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen syvenee, mikä lisää eriarvoisuuden ja syrjäytymisen riskiä. Väestön monimuotoistuuessa myös arvot ja elämäntavat erilaistuvat, mutta polarisaatio ja luottamuksen heikkeneminen haastavat yhteisöllisyyttä ja demokratian toimivuutta. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistymisestä huolimatta ikään, etniseen taustaan, sosioekonomiseen asemaan ja sukupuoleen perustuva eriarvoisuus ja syrjintä ovat edelleen yleisiä. Lisäksi ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja ympäristön kantokyvyn rajat edellyttävät elintapojen ja yhteiskunnan rakenteiden muutosta.

Sosioekonomiset terveyserot ovat Suomessa edelleen merkittäviä, ja ylisukupolvinen huono-osaisuus jatkuu. Haavoittuvassa asemassa olevien (mm. vammaisten, pitkäaikaissairaiden, iäkkäiden ja pienituloisten) osallisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin eivät aina toteudu, mikä lisää syrjäytymisen ja toimintakyvyn menetyksen riskiä. Lihavuus on kasvava kansanterveydellinen haaste, johon voidaan vaikuttaa terveyttä edistävällä ruokaympäristöllä ja liikunnallisen elämäntavan tukemisella. Päihteiden ja muiden riippuvuuksien, kuten nikotiinituotteiden, digi- ja rahapelien sekä liiallisen verkko- ja somenkäytön, aiheuttamat haitat ovat merkittäviä erityisesti nuorilla. Myös nuorten mielenterveysongelmat, huumekuolemat ja väkivaltarikokset ovat lisääntyneet huolestuttavasti viime vuosina.

Näiden laaja-alaisen muutosten keskellä tarvitaan pitkäjänteistä, ennaltaehkäisyyn painottuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, joka tukee mielenterveyttä, toimintakykyä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä turvaa terveyserojen kaventumisen ja väestön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin.

4 Väestö- ja perherakenne sekä elinolot Lohjalla

Lohjan väkiluku kasvoi vuoden 2021 asuntomessujen aikaan, mutta suunta väestönkehityksessä on tämän jälkeen ollut laskussa. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2024 lopussa lohjalaisia oli 301 henkilöä vähemmän kuin vuoden 2021 lopussa ja ennakkotietojen mukaan väestökehitys on jatkunut laskusuuntaisena myös vuoden 2025 aikana.

Vuoden 2024 lopussa Lohjalla oli 45 687 asukasta. Lohja on virallisesti kaksikielinen kunta. Asukkaista suomenkielisiä on noin 90 %, ruotsinkielisiä reilu 3 % ja vieraskielisiä lähes 7 %. Vieraskielisten, ulkomaalaistaustaisten asukkaiden ja ulkomaan kansalaisten osuudet ovat kasvusuunnassa.

Vuoden 2024 lopussa noin viidennes lohjalaisista oli 0–18-vuotiaita. 15-vuotiaiden ja sitä nuorempien osuus on ollut vuoteen 2024 laskusuunnassa, ja ennusteen mukaan laskusuunta ulottuu 16–18-vuotiaisiin jo vuoden 2025 lopussa. Vuoden 2033 väestöennusteen mukaan 0–18-vuotiaiden osuus tulee putoamaan ja yli 75-vuotiaiden osuus nousemaan.

Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on ollut Lohjalla tasaisessa laskusuunnassa viimeisten vuosien ajan. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on koko maan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastaavaan lukuun verrattuna pienempi. Neljännes kaikista lapsiperheistä on yhden huoltajan perheitä, mikä on enemmän kuin hyvinvointialueella keskimäärin.

Ahtaasti asuvien lapsiperheiden prosentuaalinen osuus kaikista lapsiasuntokunnista on ollut kasvusuuntainen vuodesta 2022 lähtien niin Lohjalla kuin koko maassakin (enemmän kuin yksi henkilö/ huone). Lohjalla ahtaasti asuvien prosentuaalinen osuus on kuitenkin pienempi kuin koko maassa ja hyvinvointialueella.

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden prosentuaalinen osuus kaikista lapsiperheistä on edelleen matalampi kuin koko maassa ja hyvinvointialueella. Myös 25–64-vuotiaiden pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on koko maan ja hyvinvointialueen tasoa matalampi, ja on niin ikään hienoisessa laskusuunnassa. Sen sijaan pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on edelleen koko maan ja hyvinvointialueen tasoa korkeampi, vaikka suunta on kääntynyt laskuun.

Tuloeroja alueella kuvaavan Gini-kertoimen perusteella Lohjan tuloerot ovat edelleen koko maan ja erityisesti hyvinvointialueen tasoa pienemmät (tieto vuodelta 2023). Myös kunnan pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden määrä koko väestön osalta on edelleen koko maan tasoa pienempi. Näin on myös lasten pienituloisuuden osalta (pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden prosentuaalinen osuus kaikista alle 18-vuotiaista alueella asuvista), vaikka ero koko maan tasoon onkin pienempi (tieto vuodelta 2023). Lohjalla ulkomaalaistaustaisten kohdalla työllisten pienituloisuusaste oli 11,1 %, selkeästi suomalaistaustaisia korkeampi (suomalaistaustaisilla noin 3 %). Maassaoloaika vaikuttaa työllisten pienituloisuusasteeseen, pidempään maassa olleiden työllisten pienituloisuusaste on matalampi kuin 4 vuotta tai vähemmän aikaa maassa olleilla. Suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten välistä eroa lasten pienituloisuusasteessa voidaan sanoa valtavaksi, ulkomaalaistaustaisten lasten pienituloisuusaste on lähes 50 %.

Täyttä kansaneläkettä saaneiden 65-vuotta täyttäneiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on hyvinvointialueen ja koko maan vastaavaan arvoon verrattuna matalampi Lohjalla, ja laskusuuntainen 2020-luvulla. Täyden kansaneläkkeen saajia ovat henkilöt, joilla on vain vähän tai ei lainkaan ansioeläkkeitä.

Lohjan demografinen huoltosuhde (alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden suhde sataa 15–64-vuotiaista kohti) on edeltävät vuodet ollut noususuuntainen ja on koko maan tasoa selvästi korkeampi (tieto vuodelta 2024). Taloudellinen huoltosuhde (ei-työllisten suhde sataa työllistä kohti) on niin ikään hieman koko maan tasoa korkeampi.

Omaishoidon tuella kotona hoidettavien 75-vuotta täyttäneiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut laskusuunnassa vuodesta 2021 niin Lohjalla kuin hyvinvointialueellakin (lukuun ottamatta vuoden 2023 poikkeusta, jolloin omaishoidon tuella oli merkittävästi pienempi osuus 75-vuotta täyttäneistä).

Lastensuojeluilmoitusten määrä vastaavan ikäisistä 0–17-vuotiaista on ollut tasaisessa kasvussa 2020-luvulla. Lohjalaisista lapsista tehdään enemmän lastensuojeluilmoituksia kuin koko maassa ja hyvinvointialueella. Lastensuojelun tarve näkyy myös avohuollon asiakkuuksissa, joita on vastaavan ikäiseen väestöön verrattuna enemmän kuin hyvinvointialueella ja koko maassa. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen prosentuaalinen osuus on vakiintunut neljän vuoden seurannassa samalle tasolle kuin koko maan tasolla. Hyvinvointialueella sijoitettujen lasten prosentuaalinen osuus on pienempi.

5 Ihmissuhteet

5.1 Aikuiset kokevat yksinäisyyttä

Lasten ja nuorten vuonna 2021 koettu mittavampi yksinäisyys taittui laskusuuntaan 2023 kouluterveyskyselyssä alakouluikäisten ja toisella asteella opiskelevien vastaajien osalta, ja tuoreimmassa kouluterveyskyselyssä myös yläkouluikäisillä vastaajilla. Ilahduttavaa on, että 4. ja 5.-luokkalaisista lähes kaikilla on vähintään yksi hyvä ystävä, vaikka noin 5 % kokeekin itsensä usein yksinäiseksi. Läheisten ystävien puute nuorilla on näkynyt vahvimmin vuoden 2023 kouluterveyskyselyn vastauksissa, vuoden 2025 kyselyssä yhä harvempi nuori on vailla yhtään hyvää ystävää.

Aikuisten miesten kokema yksinäisyys on lisääntynyt vuodesta 2022 vuoteen 2024 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Viidennes 20–64-vuotiaista miehistä kokee yksinäisyyttä, kun taas naisten kokema yksinäisyys on lievästi laskusuunnassa. Noin joka kymmenes 75-vuotta täyttäneistä kokee yksinäisyyttä.

5.2 Lasten mahdollisuudet keskustella koulussa aikuisen kanssa lisääntyneet

Lapsille ja nuorille ovat tärkeitä ystävyysuhteiden lisäksi suhteet merkityksellisten aikuisten kanssa niin kodeissa kuin muissa kasvuympäristöissä. Kouluterveyskyselyn perusteella keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa kokevat vähiten 4.- ja 5.-luokkalaiset vastaajat. Yläkouluikäisten ja lukiossa opiskelevien keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa olivat hienoisessa nousussa vuodesta 2021 vuoteen 2023, näin edelleen yläkouluikäisten kohdalla vuoden 2025 kyselyssä. Lukioikäisistä vastaajista vain murto-osa kokee keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa tuoreimmassa kyselyssä.

Alakouluikäisten mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista oli kasvusuunnassa vuonna 2023, ja vuoden 2025 kyselyssä positiivinen suunnanmuutos näkyy myös yläkouluikäisillä vastaajilla. Mahdollisuudet keskustella koulussa aikuisen kanssa lisääntyvät opiskeluvuosien edetessä yläkoulusta toiselle asteelle.

6 Oppiminen ja työ

6.1 Oppiminen

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on yleistä Suomessa ja se on lisääntynyt viime vuosina, erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla. 0–6-vuotiaiden lasten määrä on Lohjalla tasaisessa laskusuunnassa. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden 0–6-vuotiaiden lasten prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisistä on ollut noususuunnassa 2020- luvulla – vuonna 2021 varhaiskasvatukseen osallistui ikäluokasta 68 %, ja vuonna 2022 71 %, vuosina 2023 ja 2024 73 %.

6.2 Yläkoululaisten koulu-uupumus lisääntynyt

Kouluinnostus on kääntynyt noususuuntaan kaikissa kouluterveyskyselyn vastaajaryhmissä vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä, vaikka yläkoululaisten koulu-uupumus ja koetut vaikeudet oppimistaidoissa ovatkin kasvusuunnassa. Tehostetun tai erityisen tuen päätöksen saaneiden oppilaiden osuus kaikista oppilaista on vuonna 2025 0,5 % edellistä vuotta pienempi (29,5 %).

6.3 Nuorten syrjäytymiskehitys huolestuttaa

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, opinnoissa tai varusmiespalvelussa) olevien 18–24 –vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä lohjalaisnuorista on seitsemän viimeisen vuoden vertailussa ylittänyt 20 % vuosina 2020 ja 2023 (viimeinen tieto vuodelta 2023). Syrjäytymisriskissä olevien osuus kaikista vastaavan ikäisistä oli vuonna 2023 suurempi kuin hyvinvointialueella ja koko maassa. Vertailussa huoli erityisesti nuorten miesten ja ulkomaalaistaustaisten syrjäytymisestä on aiheellista. 18-24 -vuotiaiden NEET-nuorten osuus ulkomaalaistaustaisissa oli vuonna 2023 noin 35 %. Kohdennetut toimenpiteet ulkomaalaistaustaisten opiskelu- ja urapolkujen vahvistamiseksi ovat perusteltuja.

Noin joka kymmenes 17-24 -vuotias nuori jäi koulutuksen ulkopuolelle Lohjalla vuonna 2023. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus oli laskusuunnassa niin koko maassa, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kuin Lohjallakin edellisestä vuodesta.

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, opinnoissa tai varusmiespalvelussa) olevien 18–24 –vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä lohjalaisnuorista on seitsemän viimeisen vuoden vertailussa ylittänyt 20 % vuosina 2020 ja 2023 (viimeinen tieto vuodelta 2023). Sukupuolten välisessä vertailussa huoli erityisesti nuorten miesten syrjäytymisestä on aiheellista. Syrjäytymisriskissä olevien osuus kaikista vastaavan ikäisistä oli vuonna 2023 suurempi kuin hyvinvointialueella ja koko maassa.

6.4 Työ ja työllisyys

Lohja-Karkkila työllisyyspalvelut aloittivat toimintansa vuoden 2025 alussa vaikeassa työmarkkinatilanteessa ja vuosi 2025 on jatkunut työttömyyden ja talouden kannalta haastavana. Heinäkuun 2025 työllisyyskatsauksen mukaan Uudellamaalla oli noin 14 % enemmän työttömiä työnhakijoita kuin vuosi sitten. Alle 25-vuotiaita työttömänä 12 424 henkilöä eli 2090 henkilöä (20 %) enemmän kuin 2024 ja pitkäaikaistyöttömiä 50 327 eli 12594 henkilöä (33 %) enemmän kuin 2024. Ulkomaalaisten työttömien osuus kaikista työttömistä 23 %. Avoimia työpaikkoja ilmoitettiin kuntien työllisyyspalveluihin 4287 kappaletta eli 38 % vähemmän kuin vuonna 2024. Työ- ja elinkeinoministeriön toukokuussa 2025 julkaistun ennusteen mukaan tilanne työmarkkinoilla kääntyy parempaan vuoden 2026 alussa, mutta erityisesti pitkäaikaistyöttömyys uhkaa kohota hyvin korkeaksi.

6.5 Työttömyys ja työkyvyttömyys kasvusuunnassa

Koko maan tilannetta mukaillen työttömyysluvut ovat myös Lohjalla olleet vuoden 2025 aikana poikkeuksellisen korkeita. Tammikuussa 2025 työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on ollut 11 % (10 % vuonna 2024, 9 % vuonna 2023). Samanaikaisesti työpaikkaomavaraisuus on ollut tasaisessa laskusuunnassa Lohjalla 2020-luvulla (2023 78 %, 2020 81 %). Avoimia työpaikkoja tammikuussa 2023 on ollut Lohjalla 863 kappaletta, tammikuussa 2024 yhteensä 817 kappaletta, tammikuussa 2025 yhteensä 502 kappaletta.

Pitkäaikaistyöttömyys on ollut Lohjalla kasvussa. Tammikuussa 2025 pitkäaikaistyöttömiä on ollut yhteensä 855 henkilöä (2024: 684 henkilöä, 2023: 652 henkilöä). Pitkäaikaistyöttömistä 41 henkilöä on 15-24 vuotiaita ja 427 henkilöä on yli 50-vuotiaita.

Lohjalla ikävakioitu työkyvyttömyysindeksi on koko maan tasoon verrattuna korkeampi ja noususuuntainen (100,5). Työkyvyttömyysindeksin arvo on sitä suurempi, mitä yleisempää työkyvyttömyys alueella on. Työkyvyttömyyseläkkeen saajilla on suurin painoarvo indeksissä. Koko Länsi-Uudenmaan alueella työkyvyttömyysindeksi koko maan indeksiin (100) verrattuna matalampi ja laskusuunnassa (67,5).

25-64 –vuotiaiden työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus Lohjalla on 6,5 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Ero hyvinvointialueen ja koko maan tasoon verraten on säilynyt koko 2020-luvun alun, merkittävimmin ero on kasvanut hyvinvointialueen vertailussa (3,6 % vuonna 2024).

Työkyvyttömyyseläkettä mielenterveyden ja käyttäytymisen vuoksi saavien 16 –24-vuotaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut noususuunnassa 2020-luvun (2024 1,4 %), hyvinvointialueen vertailussa korkeammalla tasolla kaikkina vuosina ja koko maan vertailussa vuodesta 2023 alkaen. 25-64-vuotiailla vastaava osuus omanikäisestä väestöstä on ollut koko 2020-luvun samalla tasolla (3,2), mikä vastaa koko maan tasoa, mutta on runsaan prosenttiyksikön verran suurempi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vertailussa.

7 Turvallisuus

Turvallisuus nousi Lohjan keskeiseksi vetovoimatekijäksi seutukaupunkien vetovoimatutkimuksessa keväällä 2025 erityisesti lohjalaisten mutta myös muualla asuvien mielikuvissa. 20 vuotta täyttäneiden turvattomuuden tunne on lisääntynyt Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella 2020-luvulla. Turvallisen elinympäristön vaalimiseen ja vahvistamiseen on panostettu suunnitelmakaudella. Kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laadinnan yhteydessä syksyllä 2024 toteutettu kysely kuntalaisille (vastaajia 429) nosti esiin yleisimpiä syitä turvattomuuden tunteeseen: päihteidenkäyttö, nuorisojoukot, heikko valaistus sekä ilkivalta ja rikollisuus. Myös keväällä 2025 toteutetussa (vastaajia 511) nuorten turvallisuuskyselyssä rikollisuus ja väkivallan uhka nousivat turvallisuuden riskitekijöiksi kiusaamisen ja syrjinnän ohella. Nuoret toivoivat myös lisää valvontaa yleisille paikoille.

7.1 Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseen panostettava edelleen

Kokemukset kiusaamisesta vaikuttavat lasten ja nuorten turvallisuudentunteeseen kasvu- ja oppimisympäristöissä. Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, ja siinä aikuisilla on merkittävä rooli. Perusopetusikäisistä oppilaista noin joka kymmenes vastaajista kertoi tulleen koulukiusatuksi viikoittain vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä, suunta oli merkittävästi kasvussa aiempaan kyselyyn. Tuoreimmassa kyselyssä kiusaamiskokemusten kasvusuunta on taittunut, ja alakoululaisilla hieman vähentynyt. Opiskelijoiden iän myötä kokemukset kiusaamisesta vähenevät. Me-säätiön selvityksen kuntakohtaisten kyselytulosten mukaan Harrastamisen Lohjan mallin ryhmiin osallistuneista vastaajista kiusaamiskokemuksia harrastuksessa oli vajaa 4 %:lla (kysely huoltajille ja oppilaille). Nuorisotilatoiminnassa mukana olevista kyselyyn vastanneista nuorista 65 % koki olonsa täysin turvalliseksi omana itsenään nuorisotilalla vuoden 2023 kyselyssä, ja vuonna 2024 76 %.

Osa lapsista ja nuorista kokee vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa (tönimistä, tukistamista, lyömistä, potkimista), eniten alakouluikäiset vastaajat. Eniten fyysistä väkivaltaa huoltajien taholta koettiin kouluterveyskyselyn mukaan yleisesti vuonna 2021 (noin 15 % vastaajista), 8. ja 9. luokkalaisten vastaajien osalta vuonna 2023. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä merkittävin muutos positiiviseen suuntaan on yläkouluikäisillä vastaajilla. Fyysistä tai henkistä väkivaltaa kokeneiden 20-74 –vuotiaiden prosentuaalinen osuus Länsi-Uudellamaalla on kasvusuunnassa vuodesta 2022 vuoteen 2024.

7.2 Tapaturmat ovat lisääntyneet

Koulussa tai koulumatkalla sattuneet tapaturmat ovat lisääntyneet kaikissa kouluterveyskyselyn vastaajaryhmissä viimeisessä tiedonkeruussa. Eniten tapaturmia tapahtuu 4. ja 5. luokkalaisille vastaajille, noin 40 %:lle (perusopetusikäisillä vastaajilla koko maan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vertailussa kuitenkin vähemmän).

Lohjalaisilla on 2020-luvulla ollut koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyviä hoitojaksoja Länsi-Uudenmaan aluevertailussa enemmän vuosittain. Myös 65-vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja on Lohjalla aluevertailussa enemmän lukuun ottamatta vuotta 2021.

Tapaturmaindeksi ilmaisee vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoitoa saaneiden tai tapaturmaisesti kuolleiden henkilöiden määrää alueen väestössä suhteessa koko maan tasoon. Ikävakioitu tapaturmaindeksi on niin ikään ollut Lohjalla Länsi-Uudenmaan aluetta korkeammalla tasolla vuosittain 2020-luvulla (tieto vuodelta 2023).

7.3 Alle 15-vuotiaiden rikosepäilyt kasvussa

Poliisin tietoon tulleita rikoksia on Lohjalla enemmän kuin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen koko alueella lukuun ottamatta omaisuusrikoksia, joissa ollaan vuoden 2022 osalta samalla tasolla kuin alueella keskimäärin (39/ 1000 asukasta). Omaisuusrikokset sekä liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset (20,1/ 1000 asukasta) ovat yleisimpiä poliisin tietoon tulleita rikoksia Lohjalla 2020-luvun tietojen valossa. Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ovat Lohjalla lisääntyneet 2020-luvulla merkittävästi enemmän kuin hyvinvointialueella ja koko maan tasolla keskimäärin.

Alle 15-vuotiaiden rikosepäilyt tuplaantuivat vuodesta 2021 vuoteen 2023, ja suunta oli vuoteen 2024 edelleen kasvussa (37/ 1000 vastaavan ikäisestä). Tämä on merkittävästi enemmän kuin koko maassa ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Poliisin tilaston mukaan alle 14-v henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ovat olleet nousussa Lohjalla vuodesta 2019 lähtien ja syyskuun vertailutiedon varassa on odotettavissa, että nousu jatkuu myös kuluvan vuoden 2025 osalta. Lainsäädännön mukaan rikosoikeudellisen vastuun alaikäraja on 15 vuotta (sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta).

15-17 –vuotiaiden rikosepäilyt ovat olleet myös kasvusuunnassa 2020-luvulla, tosin hyvinvointialuevertailussa matalammalla tasolla. 18-20 –vuotiaiden rikosepäilyt ovat tasaisessa laskusuunnassa, mutta koko maan ja alueen vertailussa edelleen korkeammalla tasolla.

8 Terveys

Terveydentilansa huonoksi kokevien lasten ja nuorten osuus on Kouluterveyskyselyn mukaan pienentynyt kaikissa vastaajaryhmissä 2020-luvulla Lohjalla, kuten koko maan ja hyvinvointialueenkin osalta. Sukupuolten välinen ero on säilynyt, tytöt kokevat terveydentilansa poikia useammin huonoksi (yläkouluikäiset tytöt 28 %, pojat 16 % vastaajista). 12-vuotiaiden tervehampaisten osuus on lisääntynyt Lohjalla vuoteen 2024.

8.1 Lapset liikkuvat enemmän, mutta kouluruoka jää usein väliin

Kouluterveyskyselyssä indikaattori terveyttä edistävästä elämäntavoista ilmaisee niiden osuuden prosentteina, jotka syövät aamupalaa joka arkiamu, liikkuvat vähintään tunnin päivässä ja nukkuvat mielestään tarpeeksi. Tulosten mukaan terveyttä edistävät elintavat ovat 4. ja 5. luokkalaisilla vastaajilla paremmalla tasolla kuin nuorten osalta. 8. ja 9. luokkalaisilla vastaajilla on muutosta vuosivertailussa positiiviseen suuntaan prosenttiyksikön verran vuosittain 2020-luvulla.

Yhä useampi nuori jättää aamupalan ja päivittäisen koululounaan väliin, ja myös alakouluikäiset vastaajat kertovat syövänsä aamupalaa vähenevässä määrin. Kouluterveyskyselyn mukaan noin puolet yläkoululaisista vastaajista ei ruokaile koulussa päivittäin, suunta on havaittavissa myös Lohjan omassa vuosittaisessa kouluruokakyselyssä. Valtaosa kouluista ei mahdollista oppilaille yli 25 minuutin kouluruokailua.

Liikuntasuosituksen mukaan vähintään tunnin päivässä liikkuvien lasten ja nuorten osuus on lisääntynyt kaikissa vastaajaryhmissä suunnitelmakaudella. Yli 20-vuotiaiden aikuisten terveysliikuntasuositukset ovat vähintään 2 tuntia 30 minuuttia kohtuukuormitteista kestävyysliikuntaa tai 1 tunti 15 minuuttia raskasta kestävyysliikuntaa viikossa. Lisäksi vähintään 2 kertaa lihaskuntoa ylläpitävää tai kehittävää liikuntaa viikossa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tasaisen tilaston mukaan (2024) terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien aikuisten osuus on kasvusuunnassa ja samalla tasolla kuin vuonna 2020. Yli 75-vuotiailla liian vähän liikkuvien osuus laskusuunnassa vuoteen 2022 verrattuna.

5. ja 8. luokkalaisten vuosittaiset Move!-mittaukset koostuvat kuudesta osiosta, jotka kuvaavat fyysisen toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyyttä, lihaskuntoa, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. 5-luokkalaisten heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus on laskenut, mutta 8-luokkalaisten kohdalla lisääntynyt vuoteen 2024.

8.2 Ylipaino ja lihavuus merkittävä kansanterveysongelma kaikissa ikäluokissa

Lasten ja nuorten ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys on pysynyt kaikissa ikäryhmissä melko samalla tasolla vuosien 2018–2023 välillä (viimeisin tieto vuodelta 2023), lukuun ottamatta vuosia 2020 ja 2021, jolloin ylipainoisten prosentuaalinen osuus suurempi kaikissa ikäryhmissä (2–6-vuotiaat, 7–12-vuotiaat, 13–16-vuotiaat). Ylipainon yleisyys oli 2–6-vuotiaiden ikäluokassa pienempi kuin 7–16-vuotiailla, joista ylipainoisia on liki neljännes.

Lihavia aikuisia Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ($BMI \geq 30 \text{ kg/m}^2$) on noin viidennes aikuisväestöstä. Lihavuuden yleisyys on lisääntynyt tasaisesti 20–64-vuotiailla Länsi-Uudenmaan alueella vuodesta 2020, 65 vuotta täyttäneillä vuoden 2024 tilastossa lihavuuden yleisyys kääntyi laskuun. Lihavuus on yleisempää matalasti koulutettujen keskuudessa.

8.3 Raittiita nuoria enemmän kuin koskaan

Positiivinen muutos päihteiden ja tupakkatuotteiden käytössä on merkittävä 2025 kouluterveyskyselyssä. Vaikka nikotiinituotteiden käyttö on hieman muuta maata ja hyvinvointialuetta yleisempää, käytön lasku vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä Lohjalla on merkittävä. Yläkouluikäisten alkoholinkäytön kohdalla raittiiden nuorten määrä on Lohjalla suurempi kuin koskaan mittaushistorian aikana (73 % vastaajista), minkä lisäksi tulos on ensimmäistä kertaa parempi kuin koko maan tai hyvinvointialueen keskiarvo. Lisäksi sekä yläkouluikäisten että lukioikäisten alkoholin riskikäyttö on vähäisempää kuin koko maassa tai alueella keskimäärin. Huumausaineiden käytön kohdalla yläkouluikäisten kokeilut ovat myös Lohjalla laskusuunnassa ja noudattavat niin valtakunnallista kuin alueen keskiarvoa.

8.4 Mielenterveyden haasteet syrjäytymisen riskitekijä

Nuorten kokemus kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta on lisääntynyt erityisesti yläkoululaisilla ja myös ammattioppilaitoksessa opiskelevilla, lukiossa suunta on kääntynyt laskuun vuoteen 2025. Yläkouluikäisistä tytöistä jopa 37 % kokee ahdistusta kouluterveyskyselyn mukaan. Toisaalta positiivista mielenterveyttä kokevien osuus on vuonna 2020-luvun korkeimmalla tasolla vuonna 2025, merkittävimmin lukio-opiskelijoilla.

Lohjalla työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 –vuotiaiden osuus on suurempi kuin hyvinvointialueella ja koko maassa. Mielenterveyden ja käyttäytymisen vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16 – 24 –vuotiaiden osuus on noususuunnassa ja korkeammalla tasolla kuin hyvinvointialueella ja koko maassa.

Sairastavuusindeksi ilmaisee alueen väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Lohjalla ikävakioitu sairastavuus on 2020-luvulla tarkasteltuna koko maan arvoa vastaavalla tasolla, mutta selkeästi yleisempää kuin Länsi-Uusimaan hyvinvointialueella. Lohjalaisten koulutustaso on matalampi koko maan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueeseen verrattuna, mikä osaltaan selittää eroja sairastavuudessa.

9 Osallisuus

Kouluterveyskyselyn mukaan (2025) suurin osa Lohjalaisista lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä. Yläkouluikäisten ja toisella asteella opiskelevien tyytyväisyys elämään on kääntynyt positiiviseen suuntaan lähestyen vuoden 2019 tasoa.

9.1 Harrastaminen ja vaikutusmahdollisuudet vahvistavat osallisuutta

Harrastukset tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia osallisuuden kokemiseen ja vahvistamiseen. Suurin osa lapsista ja nuorista harrastaa viikoittain. Harrastamisen Lohjan malli tarjoaa mahdollisuuden maksuttomaan harrastustoimintaan koulupäivän yhteydessä, toiminta tavoittaa jo yli tuhat lasta. Me-säätiön selvityksen (syksy 2024) kuntakohtaisten kyselytulosten mukaan lapset kokivat olevansa tärkeä osa harrastamisen Lohjan mallin ryhmää (70 % vastaajista). Myös nuorisotilatoiminnassa mukana olevista nuorista 87 % koki kuuluvansa porukkaan nuorisotilalla syksyn 2024 kyselyn mukaan.

Sekä oppilaat että huoltajat osallistuivat koulun toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin vuonna 2023 enemmän kuin vuonna 2021 TEA-viisarin kokoaman tiedon valossa. Toisaalta kouluterveyskyselyn mukaan yläkouluikäisten erittäin heikko osallisuuden kokemus (merkityksellisyyden kokemus, usko toimintamahdollisuuksiin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen koettu laatu) on kasvusuunnassa niin valtakunnallisesti kuin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella, mutta vahvimmin Lohjalla ja erityisesti tytöillä.

Aikuisväestön osallisuuden indikaattorina käytetty äänestysaktiivisuus on Lohjalla alhainen. Huomionarvoista on myös se, että ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuus on huomattavasti valtaväestöä vähäisempää ja ulkomaalaistaustaiset ovat myös kuntavaaliehdokkaina harvemmin kuin valtaväestö. Vuoden 2021 kuntavaaleissa Länsi-Uudellamaalla äänestäneistä yli puolet äänestäneistä äänioikeutetuista oli suomalaistaustaisia, kun ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen kohdalla äänestysprosentti oli noin 22 %. Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa suomalaistaustaisten äänestysprosentti oli 73 %, ja ulkomaalaistaustaisten 45 %. Ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuuden ja yleisen kuulluksi tulemisen vahvistaminen erityisin toimenpitein on perusteltua.

9.2 Kulttuuri kuuluu kaikille

Saavutettavat kulttuuripalvelut ottavat huomioon erilaisten ihmisten erilaiset tarpeet ja yksilölliset tavat toimia. Lohjalla yleisten kirjastopalveluiden saavutettavuus on TEA-Viisarin vuoden 2023 tilaston perusteella kiitettävällä tasolla. Vuoden 2022 tilaston mukaan Lohjan asukkaista 76 % asuu korkeintaan 3 kilometrin päässä kirjastosta ja 97 % asukkaista asuu korkeintaan 10 kilometrin päässä kirjastosta. Kirjastopalveluiden saavutettavuuden edistämiseksi Lohjan kirjastoissa on myös Kirjat kotiin -palvelu. Museon kohteet sijaitsevat alle kolmen kilometrin päässä 31 %:lla asukkaista ja alle 10 kilometrin päässä 80 % :lla. Lohjan Museo toteuttaa Lohjalla lukuisia osallisuutta ja museon saavutettavuutta edistäviä hankkeita.

Hiiden Opisto tarjoaa lohjalaisille matalan kynnyksen mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen. Vuonna 2024 järjestettiin yhteensä 495, joille osallistui yhteensä 6081 opiskelijaa.

Taiteen perusopetus on lapsille ja nuorille sekä aikuisille järjestettävää tavoitteellista eri taiteenalojen opetusta. Taiteen perusopetus mahdollistaa oppilaan hakeutumisen opiskelemaansa taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Lohjalla taiteen perusopetusta annetaan kuvataiteen, musiikin, tanssin, käsityön ja teatterin aloilla. Vuonna 2024 taiteen perusopetuksen piirissä opiskeli 564 oppilasta ja opetustunteja oli yhteensä 5 456.

Edellä mainittujen kulttuuripalveluiden lisäksi kulttuuripalveluita tuottavat Lohjan Teatteri, Lohjan kaupunginorkesteri ja yleinen kulttuuritoimi. Lohjan Teatteri on puoliammattiteatteri, jonka ohjelmistossa on vuosittain kolme näytelmää. Lohjan kaupunginorkesteri on valtionosuutta saava orkesteri. Orkesterissa on 12 vakituista muusikkoa. Yleinen kulttuuritoimi järjestää lohjalaisille vuosittain maksuttomia tapahtumia, kuten Lohjan Järvijuhannus, Tapahtumien ilta, Lohjan joulunavaus ja Menneen ajan joulumarkkinat.

Myös liikunta on osa kulttuuria. Lohjan Liikuntakeskus Oy järjestää monipuolista toimintaa ja ohjattua liikuntaa eri ikäryhmille ja erityisryhmille. Perheliikuntatapahtumat saavuttivat vuonna 2024 yli 10 000 lasta ja aikuista. Kaiken kaikkiaan ohjatun liikunnan suoritteet kasvoivat edelleen vuodesta 2023 vuoteen 2024 15 %:lla. Erityisryhmille järjestetään Lohjalla kohdennettuja liikuntaryhmiä erilaisissa liikkumisen ympäristöissä eri toimintakyvyn omaaville lähes 50 viikkotuntia. Vuosien 2023-2025 aikana seniori- ja erityisliikunnan kävijämäärät ovat kasvaneet lähes 70 % verrattuna vuoteen 2022.

Lohjan kaupungissa on käytössä Kaikukortti, jolla heikossa taloudellisessa tilanteessa olevat yli 16-vuotiaat henkilöt pääsevät tiettyihin kulttuuri- ja liikuntakohteisiin maksutta. Kaikukortin voi saada, jos on Lohjan Kaikukortti-toiminnassa mukana olevan sosiaali- ja terveysalan tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijan asiakas. Vuonna 2024 Lohjalla jaettiin 551 uutta Kaikukorttia, joiden käyttöönottoprosentti oli 50,8 %. Lohjalla Kaikukortin käyttökertoja oli 1 265 vuonna 2024. Lohjan kaupungin kulttuuripalveluilla on Kaikukortin lisäksi myös muita tapoja tukea lohjalaisten osallisuutta esimerkiksi eläkeläis- ja opiskelija-alennuksilla, vapaaoppilaspaikoilla ja maksuttomilla tapahtumilla. Lokakuussa 2025 voimassa olevia Kaikukortteja on 1 099 kappaletta, Kaikukorttia on käytetty yhteensä 2 051 kertaa ja voimassa olevien korttien käyttöaste on 34,5 %.

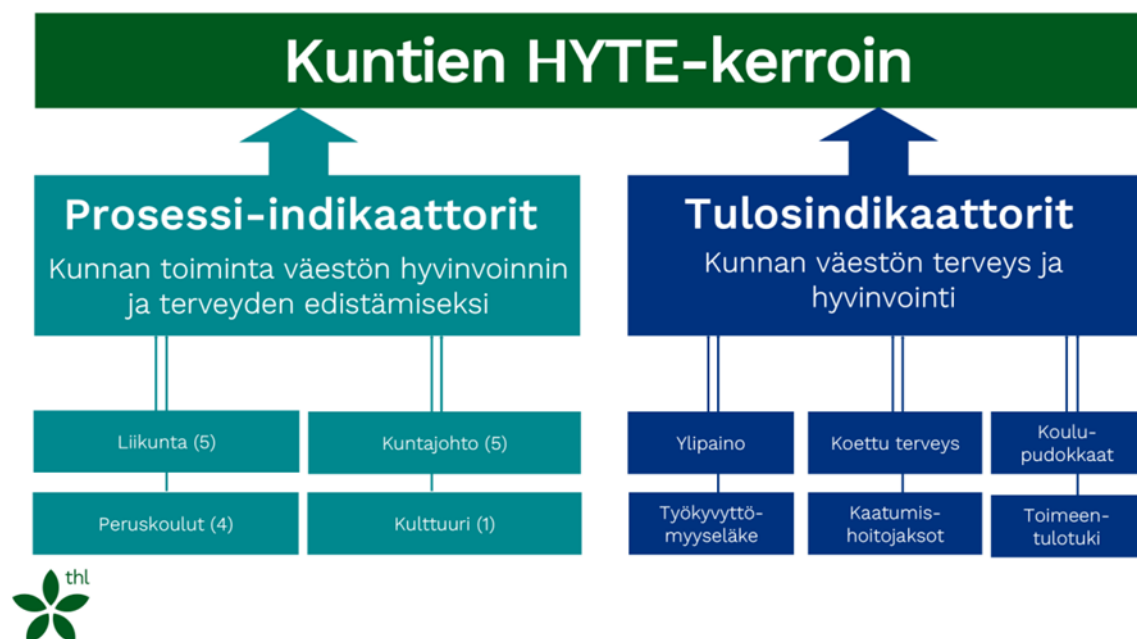
10 HYTE-kerroin-indikaattorit

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa sitä, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Sekä prosessi-indikaattorit että tulosindikaattorit vaikuttavat kertoimeen 50 % eli tulosindikaattoreiden painoarvo on selvästi suurempi.

Vuonna 2025 maksettavan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan määrittävä vuoden 2024 HYTE-kerroin on 59 (0-100) eli hieman edellisiä vuosia alhaisempi (2023: 62, 2022:61). Kertoimen perusteella hyte-lisäosaa maksetaan Lohjalle yhteensä 830,9 t€ (2024:805,2 t€, 2023: 790,1 t€) eli noin 18,2 € / asukas (2024:17,6 €, 2023:17,2 €).

Prosessi-indikaattoreihin liittyvien toimintojen määrätietoisella kehittämisellä HYTE-kerrointa on mahdollista nostaa. Vuoden 2025 lokakuussa julkaistujen TEAviisari -tulosten (kuntajohto ja kulttuuri) perusteella näin onkin tapahtunut verrattuna edellisiin tuloksiin. Myös tulosindikaattoreita määrittävissä uusimmissa tuloksissa on nähtävissä hienoista muutosta parempaan suuntaan lukuun ottamatta kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja 65 vuotta täyttäneillä. Tavoitteellisella ja suunnitelmallisella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöllä voidaan pyrkiä vaikuttamaan kaikkiin niihin hyvinvoinnin ja terveyden tausta- ja osatekijöihin, jotka tulosindikaattoreihin vaikuttavat.

11 Tiivistelmä

Lohjalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa näkyy sekä myönteisiä että huolestuttavia kehityssuuntia. Kouluterveyskyselyn mukaan terveydentilansa huonoksi kokevien osuus on pienentynyt kaikissa vastaajaryhmissä, ja suositusten mukaisesti liikkuvien lasten ja nuorten osuus on kasvanut. Liki neljännes 7–16-vuotiaista lohjalaisista on ylipainoisia. Raittiita nuoria on enemmän kuin koskaan, mutta samalla nikotiinipussien käyttö on lisääntynyt valtakunnallisen trendin mukaisesti. Yhä useampi nuori jättää aamupalan ja koululounaan väliin ja yläkouluikäisten ahdistus ja koulu-uupumus ovat lisääntyneet.

Nuorten syrjäytymisriski on Lohjalla keskimääräistä suurempi: 18–24-vuotiaista noin viidennes ei ole työssä, opinnoissa tai varusmiespalveluksessa, mikä on enemmän kuin hyvinvointialueella tai koko maassa. Myös pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on koko maan ja hyvinvointialueen tasoa korkeampi. Erityistä huolta herättää nuorten miesten ja ulkomaalaistaustaisten heikompi kiinnittyminen yhteiskuntaan. Ulkomaalaistaustaisten työllisten pienituloisuusaste on selvästi suomalaistaustaisia korkeampi, ja ero näkyy myös lasten pienituloisuudessa. Työttömyys ja työkyvyttömyys ovat kasvusuunnassa ja etenkin vuoden 2025 aikana työttömyysluvut ovat koko maan tilannetta mukaillen olleet myös Lohjalla olleet poikkeuksellisen korkeita. Samaan aikaan työpaikkaomavaraisuus on tasaisessa laskusuunnassa.

Yksinäisyyden kokemus on yleistä sekä aikuisilla että ikääntyneillä. Osittain tilannetta voi selittää yhden hengen asuntokuntien jatkuva kasvu. Aikuisväestöstä noin viidennes on lihavia ja riittämätön liikunta on kasvava haaste. Terveysliikuntasuosituksien mukaan liian vähän liikkuvien osuus on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilaston mukaan kaikissa ikäryhmissä yli 50 %. Vähiten liikkuvat 75-vuotta täyttäneet, joista liki 70 % liikkuu liian vähän terveysliikuntasuosituksiin nähden. Toisaalta vuosien 2023–2025 aikana Lohjan Liikuntakeskuksen seniori- ja erityisliikunnan kävijämäärät ovat kasvaneet lähes 70 % verrattuna vuoteen 2022. Luvussa näkyy korona-ajan jälkeinen ohjatun liikunnan jatkuminen, mutta myös kohderyhmän kasvu; liikkumattomuus ja toimintakyvyn rajoitteet ovat yleistyneet, ja tarve tälle kohderyhmälle kohdennetulle liikkumiselle on kasvanut.

Alueen väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon kuvaava ikävakioitu sairastavuusindeksi on Lohjalla hienoisessa laskussa, mutta edelleen selkeästi korkeampi kuin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Lohjalaisten koulutustaso on matalampi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueeseen verrattuna, mikä osaltaan selittää eroja sairastavuudessa.

Samalla kun turvallisuus nousi Lohjan keskeiseksi vetovoimatekijäksi seutukaupunkien vetovoimatutkimuksessa keväällä 2025 ja turvallisen elinympäristön vaalimiseen ja vahvistamiseen on panostettu suunnitelmakaudella 2023-2025, on 20 vuotta täyttäneiden turvattomuuden tunne lisääntynyt Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella 2020-luvulla. Myös Lohjalla toteutetussa Lohjan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmakyselyssä (2024) ja Nuorten turvallisuuskyselyssä (2025) turvattomuuden tunne nousi esille. Yleisimpinä syinä turvattomuuden tunteeseen olivat päihteidenkäyttö, nuorisojoukot, heikko valaistus sekä ilkivalta ja rikollisuus. Tuoreimmassa kouluterveyskyselyssä kiusaamista ja vanhempien fyysistä väkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten osuus on hienoisesti vähentynyt, mutta edelleen korkea. Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ja alle 15-vuotiaiden rikosepäilyt ovat Lohjalla kasvussa, samoin kuin fyysistä ja henkistä väkivaltaa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kokeneiden aikuisten osuus. Lisäksi Lohjalla on alueellisesti enemmän koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyviä hoitojaksoja, ja erityisesti iäkkäiden kaatumisista johtuvat vammat ovat yleisempiä kuin muualla Länsi-Uudellamaalla.

12 Hyvinvointisuunnitelmatyön alustavat painopisteet

Hyvinvointisuunnitelmia laadittaessa tulee ottaa huomioon sekä tässä hyvinvointikertomuksessa esille nostetut paikalliset että kansalliset hyvinvoinnin ja terveyden haasteet. Tärkeää on myös huomioida onnistumisia ja varmistaa saavutettujen tulosten säilyminen. Suunnitelmatyön pohjana tulee myös hyödyntää kansallisia suunnitelmia ja suosituksia.

Alueelliset hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja yhteistyön tavoitteet ohjaavat yhteistyötä hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja muiden alueen toimijoiden kanssa väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Painopiste	Yhteistyötavoite
Mielen hyvinvoinnin edistäminen	Lasten ja nuorten varhainen tuki
Terveellisiin elintapoihin ohjaaminen	Elintapaohjauksen yhteistyö eri väestöryhmät huomioiden
	Erityisryhmien liikkumisen edistäminen
	Lasten ja nuorten liikkumisen ja ravitsemuksen edistäminen
Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen	Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen
	Työelämän ulkopuolella olevien arjen hyvinvoinnin edistäminen
Arjen turvallisuus	Kodin turvallisuus ja kaatumisten ehkäisy
	Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy
	Nuorisorikollisuuden ehkäisy

Alueelliset painopisteet tulee huomioida myös Lohjan hyvinvointisuunnitelmatyössä, kun laaditaan kuluvalle valtuustokaudelle lakisääteiset hyvinvointisuunnitelmat (laaja, lapset ja nuoret, ikääntyneet) sekä muut väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävät suunnitelmat.

Lähteet

Harrastamisen Suomen mallin vaikuttavuuspilotti. 2024. Me-säätiö.
<https://data.mesaatio.fi/suurta-suomalaista-innovaatiota-rakentamassa-2024/>

Kestilä L, Karvonen S. (toim.) Ratkaisuja kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen. Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL 2025, Raportti 1/2025.
Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-444-4>

Kuntaliitto. Mikä ihmeen hyte? Luottamushenkilöopas hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Julkaistu 2025. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2025/2308-mika-ih-meen-hyte-luottamushenkilöopas-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisesta

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021. Annettu Helsingissä 29.6.2021.
Saatavilla sähköisesti osoitteessa:
www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2021/612

Niemi S. (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa. Suomen Kuntaliitto, Helsinki 2024. Saatavilla sähköisesti osoitteessa www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2024/2274-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-tehtavat-kunnissa

Nuorisotilakysely. Lohjan kaupunki, nuorisotyö.

Seutukaupunkien vetovoimatutkimus 2025. Kaupunkikohtainen raportti: Lohja.
https://www.lohja.fi/wp-content/uploads/2025/08/lohja_seutukaupunkien-vetovoimatutkimus-2025.pdf

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskysely 2024.

Turvallisuuskysely nuorille 2025.

Valtioneuvosto. Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:54. Saatavilla sähköisesti osoitteessa:
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-553-5>